

Rudolf Steiner

Svoboda, rovnost, bratrství - ideály francouzské revoluce

Výběr z 1. přednášky z cyklu Vnitřní vývojové impulsy lidstva. Goethe a krize devatenáctého století (Kosmické a lidské dějiny, II. svazek, GA 171, Dornach, 16. září 1916 - 30. října 1916), přeložila Věra Zoubková (kráceno, upraveno).

Vědomí fyzické úrovně

Vedle skrytého paralelního proudu vidíme, jak se vynořuje proud materialismu a na konci 18. století nastává mohutná událost, pod jejímž vlivem se nachází celé 19. století až do dnešní doby. Vidíme, jak se do evropské kultury na konci 18. století rozlévá francouzská revoluce. Mnoho věcí se ve francouzské revoluci uskutečnilo tak, jak to popsali historikové, ale k tomu, co se doposud chápe jako impulsy vycházející z francouzské revoluce, budeme musít pochopit ještě to, co se z materialistických impulsů, z impulsů ahrimansko-mefistofelských stává ze spirituálního hlediska.

Francouzská revoluce usilovala o to nejvyšší, avšak usilovala o to v době, na niž ještě těžce dopadaly stíny té události, již jsem dnes charakterizoval a díky které se Mefistofeles-Ahriman stal tak mocným, že do evropského života vyslal materialistický impuls. Ti nejlepší, kteří inaugurovali francouzskou revoluci, měli povědomí pouze o fyzické rovině, ačkoli se ve svém vědomí domnívali, že věří v něco jiného. Nezáleží přece na tom, co člověk vyznává slovy, ale záleží na tom, zda má v duši živoucí vědomí o tom, co ve světě působí. Zajisté usilovali o něco nejvyššího, ale nevěděli nic o trojnosti v člověku, o těle, které v člověku působí skrze éterný princip, o duši, která zde působí skrze astrální princip, a o duchu, který působí v člověku skrze Já.

Trojnost člověka

Avšak to, co žije v celém člověku, můžeme chápat jen tehdy, když víme, jak je s vnějším fyzickým tělem spojený éterný princip, astrální princip a princip Já. Nacházíme-li se zde, ve fyzickém světě mezi narozením a smrtí, žije v nás duchovno-duševno, které náleží duchovním světům. Tělem, duší a duchem jsme zde, a když projdeme branou smrti, budeme zde zase, jen s jiným, duchovním tělem, jako lidé trojnosti. Ten, kdo se tedy dívá na pozemského člověka pouze z hlediska toho, jak se realizuje jako fyzický člověk mezi narozením a smrtí, nedívá se na celého člověka, ale oddává se omylu.

A když pak vytyčuje určitý lidský ideál pouze pro fyzického člověka, tento ideál se pak nehodí pro celého člověka. Na události, které se dějí ve světě, nesmíme pohlížet tak, že by byly samy o sobě mylné. To, co se zde projevuje, je jistě skutečností, ale způsob, jak na to člověk pohlíží a jak to ve svých vlastních činech zhodnocuje, často vede ke zmatkům. Koncem 18. století tak v duších lidí vznikl zmatek tím, že vše bylo jaksi promítáno do těla, a o ideály, které mají smysl jen tehdy, když se na člověka pohlíží jako na trojnost, se usilovalo ve prospěch člověka viděného jako pouze tělesná jednotka.

A tak došlo k tomu, že ke konci 18. století zaznívaly mezi lidmi krásné ideály - bratrství, svoboda, rovnost, ale zaznívaly v době, v níž nemohly být pochopeny a byly navzájem spojovány nesprávně, protože byly vesměs pojímány tak, jak je pojímají lidé, kteří hledí pouze na fyzické tělo.

Bratrství

Pro fyzické tělo člověka platí jako oprávněný ideál jen bratrství. Svoboda má smysl pouze tehdy, když ji vztahujeme na lidskou duši. A rovnost má smysl pouze v případě, že ji vztahujeme na ducha, který se v lidstvu uplatňuje v podobě Já. Jen pokud víme, že člověk se skládá z těla, duše a ducha, a pokud tři ideály z konce 18. století vztahujeme

na tělo - bratrství

na duši - svobodu

na Já - rovnost,

potom hovoříme v tom smyslu, který souhlasí s vnitřním smyslem duchovního světa.

Bratrství můžeme rozvíjet, pokud jako fyzičtí lidé neseme fyzická těla a přijímáme bratrství do sociálních řádů; pro sociální řád na fyzické úrovni je bratrství správné.

Svoboda

Svobodu si člověk může získat v duši jen tehdy, pokud se svoboda s duší vtěluje na Zemi. Svoboda je možná na Zemi a vládne zde jen tehdy, když se vztahuje na lidské duše, které na Zemi žijí v takových řádech, v nichž si získávají schopnost udržovat rovnováhu mezi nižšími a vyššími silami; potom rozvíjíme síly, které mohou žít mezi narozením a smrtí a rozvíjíme také ty síly, které potřebujeme k přechodu branou smrti. To chtěl vyjádřit i Goethe ve své krásné Pohádce o zeleném hadu a krásné Lilii.

A tak je na Zemi vedle sociálního řádu nutný také řád duchovní, do něhož se duše mohou vkládat tak, že budou rozvíjet síly svobody. Síly svobody můžeme pronést branou smrti jen tehdy, když se zde v tomto životě budeme připravovat na život po smrti. Aby se na Zemi založil takový kontakt mezi dušemi, aby si duše mohly rozvinout takové síly, aby veškeré události v lidském životě, veškeré uzpůsobení věd, lidského tvoření směřovalo k ideálu - aby byl člověk jakožto duše schopen udržet rovnováhu mezi tím, co působí duchovně a tím, co tu působí fyzicky. To se musí stát ideálem.

Člověk se stává svobodným jen tehdy, když je ve vnějším fyzickém světě schopen získat duševní síly, které může například získat tím, když je schopen sledovat krásné formy, jež v umění vycházejí z duchovna. Člověk se stává svobodným, je-li vztah mezi dušemi takový, aby jedna duše mohla druhou duši sledovat se stále větším a větším pochopením a se stále větší a větší láskou.

Zatímco u fyzického těla přichází v úvahu bratrství, jde-li o duše, přichází v úvahu vytváření těch jemných svazků, které musejí směřovat k zakládání hlubokého zájmu jedné duše o druhou. To se musí vlévat také do struktury pozemského života. Jen tím se duše mohou stát svobodnými - jen duše se mohou stát svobodnými.

Rovnost

Rovnost zamýšlená pro vnější fyzický svět je nesmyslem, neboť taková rovnost by byla uniformitou. Vše ve světě existuje v proměně, vše ve světě je spoutáno do čísel, vše ve světě se musí uplatňovat v mnohosti a mnohotvárnosti. K tomu je tu fyzický svět, aby duchovno mohlo procházet mnohostí forem.

Lidské Já

V našem mnohotvárném a rozmanitém lidském životě však jedno zůstává stejným, protože je teprve začátkem - je to naše Já. Své ostatní lidství neseme v sobě již od doby Saturnu, Slunce a Měsíce, ale své Já teprve během pozemské doby. Já je teprve na začátku! Celým svým životem mezi narozením a smrtí nepřicházíme v duchovnu dále, než k tomu, že si říkáme Já a že toto Já pocítujeme. Již zde, mezi narozením a smrtí, to může člověk uzít buď jen mimo tělo, skrze iniciaci, nebo až poté, co projde branou smrti, kdy se ve vzpomínce na své pozemské tělo dostane možnost duchovně uzít Já.

Ale zde na Zemi se skrze toto Já uskutečňuje veškerá rozmanitost. Struktura pozemského života musí být vytvářena tak, aby zde byla možnost realizovat všechny tyto rozmanitosti týmiž Já, které mohou skrze lidské individuality vstoupit na Zemi. Jeden člověk prožívá tuto, druhý onu a třetí další individualitu, a všechny tyto individuality se ve svém působení shromažďují jako paprsky v ohnisku Já v rovnosti. Avšak to, že jsme si rovni, vytváří možnost, že tímto Já bude procházet to, co si sdělujeme jako duchové, abychom mohli vyvíjet pospolitý život lidstva. Skrze rovnost jde rozličnost. Tak se v duchovní rovnosti zakládá to, co nevstupuje do celého proudu kosmicko-spirituálního vývoje, do jednoho jednotlivého člověka, ale to, co prochází skrze naše Já, skrze naše duchovno, je nám dáno v rozmanitém životě a stává se něčím společným a jako společný proud pokračuje dále v kosmickém vývoji. Rovnost tak přísluší duchu.

Teprve lidské pokolení, které pochopí to, co člověk v sobě nese v podobě trojnosti těla, duše a ducha, pochopí, jak se tři ideály - bratrství, svoboda a rovnost - mohou uplatňovat v lidstvu.